

УДК 342.9

І. І. Риндюк,

ад'юнкт кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

МЕДИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ АЛКОГОЛЮ ЩОДО КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ У СТАНІ СП'ЯНІННЯ В УКРАЇНІ ТА ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ

Досліджено проблемні питання притягнення водіїв до адміністративної відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння.

Ключові слова: водій, алкоголь, транспортний засіб, проміле.

Динаміка і ступінь сп'яніння залежать від кількості вжитого алкоголю, загального стану організму та функціональних особливостей вищих структур головного мозку. Клінічні прояви ступенів сп'яніння певною мірою корелюють із вмістом алкоголю в крові. При легкому ступені цей вміст становить до 0,5–1,5, при середній — 1,5–2,5, при тяжкій — до 6 проміле [1, с. 10].

З досліджень фізіологічної дії алкоголю на центральну нервову систему відомо, що він її пригнічує та спричиняє розлади основних нервових процесів умовно-рефлекторної діяльності людини — збудження та гальмування.

Для точного визначення концентрації етанолу в крові використовується алкотестер — це прилад для швидкого визначення концентрації алкоголю в крові людини шляхом аналізу видихуваного ним повітря.

Ступінь алкогольного сп'яніння водія в основному залежить від кількості вжитих спиртних напоїв та їх міцності. Також на цей стан впливає вік, вага, стать водія, загальний стан його організму та навіть їжа, спожита під час чи до вживання алкоголю. На порожній шлунок концентрація алкоголю в крові людини наростає набагато швидше і досягає максимуму приблизно через 30–80 хвилин, на повний шлунок процеси всмоктування спирту перебігають повільніше — максимум алкоголю в крові спостерігається через 90–180 хвилин [2, с. 1].

Враховуючи важливість проблем, пов'язаних із керуванням транспортними засобами у стані сп'яніння, їх дослідженню присвячено багато праць учених: В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, Є. В. Герасименка, І. П. Голосніченка, С. Т. Гончарука, С. М. Гусарова, Є. В. Додіна, М. М. Дорогих, М. І. Єропкина, В. Л. Зеленька, Р. А. Калюжного, О. П. Ключниченка, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, С. Ф. Константинова, М. В. Лошицького, В. І. Олефіра, О. Ю. Саламанової, М. М. Тищенко, Ю. С. Шемшученка, В. К. Шкарупи та інших. Однак, незважаючи на значну за обсягом і змістом виконану роботу, більшість практичних питань, пов'язаних із керуванням транспортними засобами у стані сп'яніння, продовжують залишатись.

Метою статті є дослідження впливу алкоголю на організм людини під час керування транспортними засобами у стані сп'яніння та визначення рівня проміле алкоголю у крові водія в Україні та іноземних державах.

Допустимий рівень алкоголю у крові для водіїв в Україні не повинен перевищувати 0,2 проміле. Згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) передбачено, що керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також передача

керування транспортним засобом особі, які перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом лікарських препаратів, караються штрафом від 10200 грн до 20400 грн з позбавленням права керування транспортними засобами на строк від 1 до 3 років. Якщо такі дії вчинено повторно, то штраф становитиме 40800 грн з позбавленням права керування транспортними засобами на строк 10 років [3, с. 99].

Огляд водія на стан алкогольного сп'яніння може проводитися поліцейськими безпосередньо на місці зупинки транспортного засобу в присутності двох свідків відповідно до чинного законодавства. В такому випадку огляд водія зазвичай проводять за допомогою приладу «Drager Alcotest 6810». Відмова водія від проходження огляду на стан алкогольного сп'яніння, запропонованого поліцейським та в медичному закладі прирівнюється до керування транспортним засобом в стані сп'яніння. Для водія це означає складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 130 КУпАП, притягнення його судом до адміністративної відповідальності та позбавлення права керування транспортними засобами разом із накладенням штрафу [4, с. 12].

Водночас у Німеччині законодавцем введено градацію відповідальності залежно від ступеня сп'яніння водія. Так, у випадку наявності у крові водія від 0,3 до 1,0 проміле алкоголю останній може відбутися штрафом у розмірі 500—700 євро, натомість у випадку перевищення 1,0 проміле водієві загрожує не тільки позбавлення посвідчення водія на 5 років, а й свободи [5, с. 2].

У законодавстві Франції аналогічно німецькому визначено альтернативну відповідальність залежно від рівню алкоголю в крові водія. У випадку встановлення більше 0,5 проміле водієві загрожує штраф від 135 євро, понад 0,8 проміле — куди серйозніший штраф у сумі 4500 євро чи навіть ув'язнення на термін до двох років. У цій країні також діє система штрафних пунктів для водіїв-резидентів Франції. Для водіїв-новачків

протягом трьох років з моменту отримання водійського посвідчення граничну межу знижено до 0,2 проміле [6, с. 3].

Скандинавські країни вважаються лідерами за розмірами штрафів для автомобілістів у Європі. У Швеції, як і в Україні, відносно низька гранична межа допустимого алкоголю в крові — 0,2 проміле. Утім, передбачені покарання куди серйозніші. У цій країні немає чітко встановлених розмірів штрафів за водіння транспортного засобу в нетверезому стані. Сума штрафу в найбільшій мірі залежить від доходів правопорушника. Мінімальний штраф передбачено на рівні суми доходу водія за 40 днів. Також законодавство Швеції передбачає можливість позбавлення волі водія терміном до шести місяців. У випадку з вмістом алкоголю в крові на рівні понад 1,0 проміле водієві вже загрожує позбавлення волі на строк до двох років. Слід зауважити, що указані законодавчі норми розповсюджуються й на осіб, які керують плавальними засобами, приміром, човном, що, в свою чергу, дає змогу провести паралелі між законодавством України та Швеції в сфері протидії негативним наслідкам керування транспортними засобами у стані сп'яніння [6, с. 8].

У Польщі передбачено гранично допустиму межу алкоголю в крові водія на рівні 0,2 проміле та штраф за її перевищення розміром від 145 євро. Крім того, навіть низький рівень алкоголю в крові може потягнути за собою позбавлення водійських прав строком від 6 місяців до трьох років та навіть до одного місяця ув'язнення. Якщо рівень алкоголю в крові перевищує 0,5 проміле, водій може опинитися у в'язниці терміном до двох років чи позбутися прав на строк до 10 років. Крім цього, у правопорушника в цій країні також можуть конфіскувати транспортний засіб. Кримінальна відповідальність за водіння в нетверезому стані покликана зменшити кількість ДТП в країні, значна кількість яких відбувається за участі водіїв, які перебувають напідпитку [6, с. 5].

Якщо в Італії помітили водія напідпитку, а в його крові вміст алкоголю від

0,8 до 1,5 проміле, він буде змушений заплатити штраф у розмірі від 800 до 3200 євро. Крім того, водій буде позбавлений водійських прав строком від 6 до 12 місяців, а також є ймовірність позбавлення волі строком на півроку. Якщо вміст алкоголю буде перевищувати 1,5 проміле — водій сяде за ґрати терміном до 2 років, заплатити штраф у розмірі до 6 тис. євро, а також позбудеться прав на 2 роки [7, с. 56].

Відповідно до п. 2.9 Правил дорожнього руху (далі — ПДР) водію забороняється керувати транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння чи під впливом наркотичних або токсичних речовин. Керування транспортним засобом у стані сп'яніння є однією з головних причин скоєння дорожньо-транспортних пригод (далі — ДТП), адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП, або до вчинення злочину, передбаченого ст. 268 КК України, та тягне за собою адміністративну відповідальність за ст. 130 КУпАП. Оскільки стан навіть найлегшого ступеня сп'яніння може бути однією з причин ДТП, тому цьому питанню приділяється досить багато уваги [1, с. 29].

Учасникам дорожнього руху необхідно досить серйозно ставитися до дотримання ПДР, кожен повинен розуміти, до чого призводить грубе їх порушення, а особливо — керування транспортним засобом у стані сп'яніння. З вини п'яних водіїв страждають невинні люди, серед яких досить часто є діти, а винуватці аварій залишаються живі та неушкоджені.

Дороги не повинні бути місцем загибелі людей або отримання ними тілесних ушкоджень, а транспортний засіб не повинен бути об'єктом підвищеної небезпеки. Для формування культури та повноцінного усвідомлення відповідальності майбутніх та нинішніх водіїв слід наділити знаннями, які дозволять реально оцінювати небезпеку керування транспортним засобом під впливом алкоголю [10, с. 1].

Лікарі застерігають, що навіть незначна кількість спиртного може при-

звести до трагедії. Процес розпаду алкоголю відбувається не одразу. Людина спочатку може ще почуватися тверезою, але вже дорогою ці відчуття зміняться. Крім того, на самопочуття впливають також й інші фактори: чи прийняв якісь ліки водій, чи виспався водій перед тим, як вжив алкоголь. Реакція буде вже не та, а ситуації на дорозі можуть бути найнесподіваніші. І зрештою, водій може бути і не винним у ДТП, а от виявлений алкоголь у крові може спричинити додаткові проблеми.

Допустимий рівень алкоголю в крові в Україні визначено на рівні 0,2 проміле.

Розрізняють легке, середньої тяжкості і тяжке сп'яніння. Тяжке сп'яніння може призвести до коми або смерті. Для дорослих смертельна доза алкоголю 4—8 г на 1 кг маси тіла, для дітей — 3 г на 1 кг маси. На практиці стадію, або ступінь, алкогольного сп'яніння визначають за вмістом алкоголю у крові:

менше 0,3 — відсутність впливу алкоголю;

від 0,3 до 0,5 — незначний вплив алкоголю;

від 0,5 до 1,5 — легке сп'яніння;

від 1,5 до 2,5 — сп'яніння середнього ступеня;

від 2,5 до 3,0 — сильне сп'яніння;

від 3,0 до 5,0 — важке отруєння алкоголем, може настати смерть;

від 5,0 до 6,0 — смертельне отруєння.

Наведені дані можуть використовуватися адвокатом для здійснення захисту, головним чином, для оцінки поведінки пішоходів у стані сп'яніння. Досить часто поведінка пішоходів, що постраждали, є підставою для визнання вини обвинуваченого та потерпілого, а в окремих випадках може бути підставою для заперечення вини водія [8, с. 149].

Що стосується іноземних держав, то в Сінгапурі, якщо водій керує транспортним засобом у стані сп'яніння та вперше попався на очі поліцейському, то його можуть позбавити посвідчення водія на рік та застосувати стягнення — штраф у розмірі 5000 доларів або перебування у в'язниці строком на півроку. Якщо п'яного водія спіймали вдруге, то він може

розраховувати на ще більший штраф і три роки ув'язнення. При вчиненні ДТП за участю п'яного водія, коли є постраждалі люди, до дуже тривалого ув'язнення додається шість ротангових ударів пащею. Довічне ув'язнення може отримати водій, який керував транспортним засобом у стані сп'яніння та збив людину [10, с. 3].

У Китаї закон особливо суворий. Одного водія, який влаштував ДТП з летальним результатом, засудили до смертної кари. Якщо ж автолюбитель просто спійманий в п'яному вигляді й учасником неприємних дорожніх ситуацій ще не став, то відповідальність все одно буде кримінальна — на строк від 1 місяця до 6 та передбачено позбавлення посвідчення водія на три роки.

Водії у Великобританії не порушують закону, якщо перебувають за кермом із рівнем алкоголю в крові до 0,8 проміле (лише в Шотландії граничну межу знижено до 0,5 проміле). Якщо перевищено граничну межу, водієві загрожує позбавлення посвідчення водія щонайменше на один рік, а в окремих випадках — навіть до шести місяців ув'язнення.

У США любителі спиртних напоїв можуть сісти у в'язницю на термін від шести місяців до одного року, а також піддатися тривалому позбавленню водійських прав. Допустимий вміст алкоголю у крові для водіїв старше 21 року — 0,8 проміле.

Якщо у Білорусії водій перевищив норму 0,04 проміле в перший раз, то заплатить до 12500 доларів штрафу і позбудеться посвідчення водія на три роки. За рецидив передбачена кримінальна

відповідальність і можуть відправити до в'язниці.

В Японії п'яному водієві (більше 0,03 проміле) загрожує серйозний штраф і позбавлення посвідчення водія на довгий термін. Якщо нетверезий винуватець аварії зник з місця ДТП, то посвідчення водія відберуть на 10 років. Країна карає не тільки самих п'яних водіїв, але й пасажирів, які сіли до них в автомобіль [9, с. 163].

Висновки. *Більшість іноземних держав не забороняє керування транспортним засобом під дією алкоголю, а лише обмежується кількісним рівнем або ступенем концентрації алкоголю в крові водія. Вплив різних доз алкоголю на водійські здатності людини і, як наслідок, на ймовірність здійснення ДТП дуже великий. Це надало підставу для широкої підтримки ідеї в тому, що максимально допустимий рівень вмісту алкоголю не повинен перевищувати 0,5 г в розрахунку на 1 літр крові.*

Проводячи аналіз законодавства України та іноземних держав щодо відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння можна дійти висновку, що Україна як держава на даний час має досить лояльні стягнення для осіб, які керують транспортними засобами у стані сп'яніння. В той же час для усунення цих негативних явищ слід звернути увагу на досвід інших, у тому числі сусідніх, держав щодо посилення відповідальності, яке б передбачало диференційований та актуальний викликам часу підхід визначення як розміру, так і характеру стягнення, що застосовується до правопорушника.

Список використаної літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 07.02.2019. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Правила дорожнього руху: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. Дата оновлення: 18.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.
3. Абросимов О. С., Абросимова О. О. Методичні рекомендації з надання юридичної допомоги по справах, що витікають з дорожньо-транспортних пригод та інших правопорушень на транспорті. Харків: Фактор, 2013. 288 с.
4. Караваев В. А. 100 аргументов против штрафов ГАИ: 11-е изд., доп. и перераб. Киев: Арий, 2014. 320 с.

5. Судова влада України. У 2017 році за водіння в нетверезому стані Вінницьким районним судом на винних осіб було накладено 684 620 грн штрафу. URL: <https://court.gov.ua/archive/442232/>.

6. Христов О. Л. Судова психіатрія: конспект лекцій. Дніпро, 2018. 18 с.

7. Юридичний портал України. Строки виведення алкоголю: коли можна сідати за кермо. URL: <https://www.lawportal.com.ua/stroki-vivedennja-alkogolju-koli-mozhna-za-kermo.html>.

8. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1408>.

9. Банчук О. А. Законодавство про адміністративні делікти європейських держав: загальна характеристика. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-11-2015/item/415-zakonodavstvo-pro-administratyvni-delikty-yevropeyskykh-derzhav-zahalna-kharakterystyka-ban-chuk-o-a>.

10. Motor media review. Алкоголь за кермом як штрафують водіїв на підпитку в Європі. URL: <http://mmr.net.ua/advice/rules/25362>.

11. Del reato. Codice penale. URL: <https://www.altalex.com/documents/news/2014/12/09/del-reato>.

Риндюк И. И. Медико-правовой анализ влияния алкоголя относительно управления транспортными средствами в состоянии опьянения в Украине и зарубежных странах.

Исследовано проблемные вопросы привлечения водителей к административной ответственности за управление транспортными средствами в состоянии опьянения.

Ключевые слова: водитель, алкоголь, транспортное средство, промилле.

Rindyuk I. I. Medical legal analysis of the influence of alcohol on the management of vehicles in a state of intoxication in Ukraine and foreign countries.

The problematic issues of attracting drivers to administrative responsibility for driving vehicles in a state of intoxication are investigated.

Key words: driver, alcohol, vehicle, millet.